

היכל הנגינה של יהדות אשכנז

הרב רפאל ברלזון

הניגונים האלו ליוו את היהודים בתפילותיהם - בימי שמחה כמו בימי עצב - הם פרטו על הלב, הרעידו מיתרים אך קולם הערב כמעט גווע. רגע לפני הרגע האחרון, נערך מבצע שימור. הג"ר בנימין שלמה המבורגר - ראש "מכון מורשת אשכנז" מכניס אותנו להיכל הנגינה של יהודי אשכנז

חודש זה בקהילות האשכנזים, וכך גם הניגון של "כל נדרי", כל זה מעיד שכולם שימרו את הניגון העתיק.

"אך ישנן תפילות בהן הניגון שונה בכל קהילה, כמו בחזרת הש"ץ בימי החול. קריאת התורה בימים נוראים זהה בבסיס אצל כולם, אך מה קורה בקריאת התורה של שבת? כאן כבר שורת ערבוביה גדולה. ובכן, יש לנו את התווים מלפני 500 שנה וכך ניתן לדעת מי שמר על הניגון המקורי של האשכנזים ומי סטה ממנו."

"הגענו אם כן למסקנה שישנם דברים שנשארו אצל כל האשכנזים, וישנם דברים שבמשך הדורות התפצלו. הדבר הזה נכון גם כלפי המנהגים. אלו שלא עזבו את אשכנז אלף ואלפיים שנה, אינם חכמים או צדיקים יותר מעדות אחרות, אלא שהנתונים האובייקטיביים אפשרו להם לשמור על מסורות ישנות בצורה הרבה יותר מושלמת ומקיפה מאשר בעדות אחרות."

האם לפי דבריך צריך עם ישראל לגשת למכון מורשת אשכנז, ולשנות מעתה את ניגון קריאת התורה?

"אני לא בא להטיף לעם ישראל. אין לי בעיה עם חסיד קרלין שנולד שם וגדל בצורה כזו. אבל אני כן סבור שמי שזכה להיות בן עדת אשכנז - בעלת מסורת מדויקת - והוא עזב את מנהג אבותיו לטובת משהו שיותר נוח לו צריך להתבונן בעניין. שישאל את עצמו איך הוא עוזב מסורת כזו מובחרת ומבוררת."

המונח 'מנהג אבות' לא מתייחס רק לאבא בלבד, כאשר המורשת נמצאת, כאשר מנהגי וזקני הקהילה עודם עימנו הרי שמנהג אבות חי וקיים ואין לעזובו. אנשים שנולדו בתחילת המאה העשרים (למנינים) עדיין חיים בקרבינו. רק לאחרונה הסתלק בלונדון הגרי"צ דינר זצ"ל בגיל 93 ואכן זכינו לקבל

אנחנו, כל מי שקורא לעצמו "אשכנזי" מודה בכך ששורשיו נעוצים ב"אשכנז". שני מאפיינים נוספים מובילים למסקנה ששורשם המקורי של כל העדות האשכנזיות הוא מאשכנז. א) שפת האידיש. שפה זו היתה מדוברת בקרב כל יהודי אירופה הלא ספרדים ומקורה מגרמניה. מדובר בעצם בדיאלקט דרום גרמני מבוואריה. בימי הביניים השתמשו בה גרמנים בארץ הפראנקים. ב) השמות. כל השמות שאופייניים ליהודי אשכנז הגיעו מגרמניה, כך דינו של 'וולף', וכך דינו של 'זאנוויל'."

"מלבד זאת, כל פוסקי ההלכה שחיו בפולין יוצאים מתוך ההנחה שאנו מבני בניהם של יהודי אשכנז. הראשונים לא פעלו בפולין, כשהרמ"א מתייחס לפוסקים של אבותיו הוא מתייחס לרבנו גרשום מאור הגולה, לרא"ש, לרוקח ולמהרי"ל. כולם יושבי גרמניה וצרפת."

ואיך כל זה מתקשר לעולם הנגינה?

"כשאנו נוגעים בעולם הנגינה אני שואל שאלה אחת: מאיפה עלינו לצפות שהמנגינות שלנו באות? מאיפה?! ברור שהניגונים הוותיקים מגיעים מאותו אזור בו גרו היהודים בעבר - דהיינו מאשכנז. וזו הסיבה לכך שישנם הרבה ניגונים שכל האשכנזים שותפים בהם. לדוגמה; הניגון המסורתי של חזרת הש"ץ בשבת בבוקר זהה בכל קהילות אשכנז. הניגון הזה רווח בכל קהילה אשכנזית, תשמע אותו בספינקא ובחניכי חברון, אצל ההונגרים כמו אצל הבריסקאים."

"מדוע זה כך? משום שמדובר כנראה בניגון עתיק מאוד. כאן אנו רואים כיצד כל הקהילות האשכנזיות לתפוצותיהם, שמרו על אותו ניגון שהגיע עמם מאשכנז. גם הניגון של חזרת הש"ץ בשלוש רגלים וראש

שבכת הקודמת בירכנו את חודש תמוז הבא עלינו לטובה, והשבת אנו כבר מצויים בראש חודש. בינתיים ההרגשה היא ש"בין המצרים" עוד הרחק מלפנינו, אך לא כן המצב בקהילות שנוהגות לפי נוסח "אשכנז" המקורי, שם כבר שילבו ניגון של ימי בין המצרים בתוך "ברכת החודש" ובפסוקי הודו לדי' כי טוב שבהלל. ניגון זה פותח סדרה ארוכה של ניגונים ומנהגים מיוחדים, שימשו עד אחרי תשעה באב. הג"ר בנימין שלמה המבורגר, ראש "מכון מורשת אשכנז" מכניס אותנו להיכל הנגינה של יהודי אשכנז, ולהיכלות נוספים בהם התייחדו בני הקהילה האשכנזית הוותיקה בעולם. במהלך השיחה אנו גם מתוודעים לתגלית בקשר לבית החיים היהודי בפרנקפורט, אותה מתכונן המכון לפרסם בספר-השנה שלו "ירושתנו".

מכון מורשת אשכנז. מאות קלטות סדורות על מדפים מול מקומו של הרב המבורגר. כאן מרוכזים אלפי ניגונים שצילייהן הדהדו בפרנקפורט ובשטרסבורג, כמו באמסטרדם ובקלסרה. הניגונים האלו ליוו את היהודים בתפילותיהם - בימי שמחה כמו בימי עצב - הם פרטו על הלב, הרעידו מיתרים אך קולם הערב כמעט גווע. רגע לפני הרגע האחרון, נערך מבצע שימור. אלפי ניגונים הוקלטו ושוכנו במכון.

"מספר הניגונים שהיה ליהדות אשכנז כה גדול" פותח הרב המבורגר "אני מכיר אולי עשרה אחוז מהם. יש לנו הקלטות של ניגונים מכל הקהילות שהצלחנו להגיע אליהן, ומלבד זאת יש לנו עשרות רבות של ספרי תווים, חלקם מודפסים וחלקם בכת"י. כדי לסדר את כל הניגונים צריך להושיב סוללה של מוסיקולוגים, שיערכו הצלבה בין הניגונים השונים. מדובר במים שאין להם סוף. הייתי יכול להקדיש את חיי רק לנושא הניגונים, ולא לסיים את המחקר הדרוש".

באיזה ניגונים בעצם מדובר?

מסתבר שכדי להבין את מהות הניגון האשכנזי, יש להשכיל תחילה אודות מהות היהודי האשכנזי. הרב המבורגר מרחיב בנושא: "נתחיל מכך שכולנו בני אב אחד

אז כל עם ישראל יונק רק מאשכנז?

"היניקה היא הדדית, כולם יונקים מכולם. אני לא אומר שספרדי צריך להתנהג במנהגי אשכנז. דבר כזה לא עולה על דעתי מכיוון שהאריז"ל אומר שכל שבט צריך לנהוג כפי השבט שלו, אבל אני כן טוען שלנו יש את המסורת המדויקת של השבט שלנו וכאמור אני פונה לצאצאי ארץ אשכנז ולא לכל האשכנזים".

אתה מתאר מסורת עמוקה ושורשית, כיצד זה מתיישב עם המציאות המרירה שהמקום בו התנדפה היהדות בצורה הבולטת ביותר הייתה דווקא באשכנז?

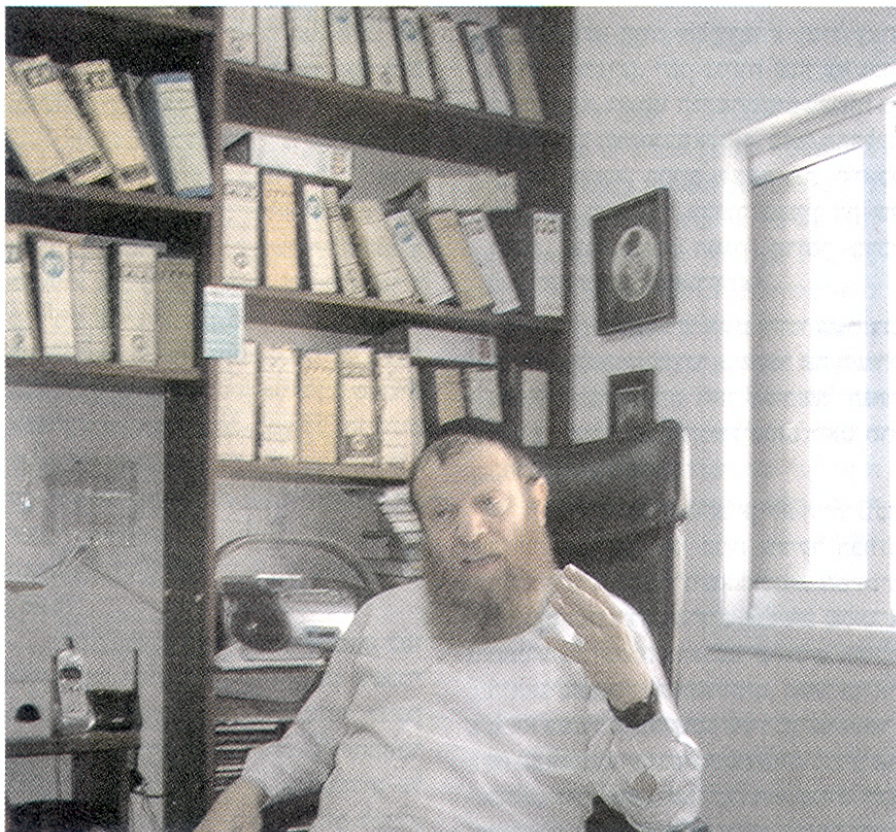
הרב המבורגר נסער למשמע השאלה. "התשובה פשוטה מאוד. ואתן לך דוגמא: בשנת תש"ד ארע דבר ששינה את פני מלחמת העולם השנייה, וגרם בהמשכו לתבוסת גרמניה הנאצית. מדובר בפלישת נורמנדי, כאשר בעלות הברית הנחיתו בצפון מערב צרפת כמות אדירה של כוחות. החיילים הראשונים שעלו על החוף "נקצרו" על ידי הגרמנים כמו נמלים. ככה זה, מי שניצב ראשון בחזית סופג יותר אש. וכל גל שבה אחריו סופג פחות ופחות".

"יהודי גרמניה, היו הראשונים לעמוד בחזית ההשכלה! היכן התפתחה התרבות המערבית? היכן התפתחו המוסיקה, הפילוסופיה והמדע? היכן כל זה פרח? האם בורשה? ושמה במזיבוז? אני שואל: מי היווה פיתוי גדול יותר עבור היהודי, האם "איוואן" שהיה שרוע ברחוב עם וודקה, או שמא הפילוסוף קנט, המלחין מוצארט, והמשורר שילר הם אלו אשר היוו פיתוי ליהודים!"

"נכון. השורות הראשונות שעמדו בחזית ההשכלה "נקצרו" על ידיה, אבל בהמשך הדרך הם אלה שפיתחו את אמצעי המגננה עם משתמשים היום כולם. היכן התחילו היזמות המרכזיות בהתארגנות החרדים ובחינוך אם לא בגרמניה?! היינו הראשונים שנפלנו בחזית, אבל גם היינו הראשונים שפיתחנו את המגננה".

(בכאב) "ואחרי כל זאת שואלים למה נמחקתם? אנחנו מסרנו את נפשנו בשבילכם! מה קרה כאשר התפשטה ההשכלה לפולין? מי הציל שם את בנות ישראל אם לא שיטותיו של הגרש"ר הירש זצ"ל?! הסיפור שלנו עגום מאוד. אנחנו נפלנו ראשונה בחזית. אחרי השואה לא היו לנו ישיבות ואבדנו את כל הנכסים שלנו".

"פגשתי פעם יהודי וכאשר אמרתי לו שאני יוצא גרמניה הוא תיקן אותי "רומניה", אמרתי לו "גרמניה" והוא התפלא: "איך זה ייתכן? הרי כל יהודי גרמניה השתמדו!..."



"לכה דודי" בלבד יש לנו יותר ממאה ניגונים!

אם-כן לא מדובר בניגונים שורשיים, אלא בניגון שלא גרע מניגון בעלזאי או וויז'ניצאי?

"נכון. "המסורת" מתייחסת רק לניגונים הבסיסיים, כמו של התפילה בימים הנוראים, במועדים ובשבת, סליחות ופיוטים".

אם תהייה לכם השראה להלחין ניגון על לכה דודי, תביאו אותה לבית הכנסת?

"אני אישית לא. אבל אם אחרים ירצו לעשות זאת - בבקשה".

אם אין קדושה מיוחדת בניגוני "לכה דודי" אז מה מניע לאסוף אותם באובססביביות?

"העיקרון המוזיקלי. אני לא רוצה לפגוע באף אחד, אם הייתי יכול לומר זאת בלי שזה יפגע במישהו הייתי מעדיף. אנו מכירים כיום את התופעה ש"אומרים" לכה דודי בלי קשר בין הניגון למילים. משתמשים בניגון בכל מיני הברות שבסידור שלי לא מופיעות. אצלנו אין דבר כזה. כל ניגון חייב להיות מותאם למילים בדייקנות! כשאתה אומר "בשמים ממעל" המשמעות מקבלת ביטוי בניגון (מגביה את קולו), וכשאתה אומר "ועל הארץ מתחת" הקול יורד. אי אפשר לנגן "בשמים מתחת ועל הארץ ממעל"... זה לא הולך!"

"צריך להיות עיוור כדי לא להבחין בהבדל. מבחינה מוזיקלית אני נמשך ל"ניגוני נשמה" שמקובלים כיום, אבל רק בתור ניגון גרידא ולא כחלק מהתפילה".

ריבוננו של עולם! גרמניה היא הארץ היחידה באירופה שהתקיימו בה ישיבות ברציפות שנמשכה 1000 שנה! ומדובר בישיבות גדולות ומפורסמות. אפילו בפולין אין רציפות של 500 שנה. מאז רבנו גרשום מאור הגולה ועד הערוך לנר, היו ישיבות. כיום אנו אנוסים לעשות את הדבר הכי בלתי הגיוני: לקחת עדה שמגחכים עליה בכל עיתוי אפשרי, ולהפוך אותה ל'מודל' של שימור מסורת יהודי אשכנז".



באשכנז השתמר הכול בצורה מושלמת?

"לא בצורה מוחלטת אבל באופן מאוד קרוב לזה, אני מניח שבתשעים וחמישה אחוז. אם נתייחס לתחום הנגינה הרי שלאשכנז יש בחלק נרחב מהתפילות ניגונים קדומים, שהלכו לאיבוד בעדות אחרות. אנחנו עדיין מצויים בעיצומו של חיפוש עולמי אחרי הניגונים האלה, אני מאמין שעוד נמצא הרבה ניגונים".

שישים שנה אחרי השואה, היכן תמצאו כיום ניגונים?

"יהדות אשכנז תיעדה הכול. ספרות המנהגים הכי עשירה שקיימת היא של מנהגי אשכנז. לפרנקפורט לבד יש חמישה ספרי מנהגים. בעזרת ד' נגיע לעוד ספרי תווים מגרמניה, הולנד צפון צרפת ודנמרק. ישנם עוד אנשים בעולם שחשבו על הרעיון הזה והם העבירו לנו הקלטות של ניגונים. יש לנו עשרות ניגונים להוצאת והכנסת ס"ת, ועל

המטרה היא הרי לעורר את הלב. אם ניגון לא מקצועי מיטיב לעורר את הלב מאשר ניגון מהוקצע אולי הוא עדיף? "אני מדבר כבעל ניסיון. גדלתי על ברכי הניגונים החסידיים, בתור ילד שרתי במקלה של ויזניץ, ולא אשכח את הניגונים ששוררנו בעת נשואי האדמו"ר מבעלזא שליט"א - חתנו של האדמו"ר מויזניץ שליט"א. אין ספק שמי שלא רגיל לניגוני אשכנז, לא יתחבר אליהם בפעם הראשונה, אך כבעל ניסיון אני מעיד שחשים מספיק התעוררות בלב למשמע הניגונים שלנו. אני מזהה גם בעיה רגשית בהתחברות עם "ניגונים של ייקים", אם הייתי מציג את אותם הניגונים כהלחנות של גדולי האדמו"רים הם ללא ספק היו מרגשים עד דמעה".

"אם למנגינה ברמה בינונית ומטה כמו "מעוז צור ישועתי" - שהוא לחן אשכנזי מובהק - התחברו כולם (הכוונה לניגון המסורתי הידוע) וודאי שניתן להתחבר לניגונים המעולים. הילדים שלי גדלים על המוזיקה הזו והם כבר לא מסוגלים למצוא טעם במשהו אחר - למרות כל הפיתויים שקיימים. יש לנו כמה תקליטורים פנימיים, אך הם עדיין לא למכירה לציבור הרחב כי הם לא נעשו ברמה מקצועית מספקת".

ניגון במהותו הוא חלק מהיהדות? "לגבי קריאת התורה יש הרבה דעות בהלכה שהניגון הוא הלכה למשה מסיני. מסורת אשכנז היא היחידה שיש לה את הניגון הישן ואנו יכולים להוכיח זאת. עד המאה שנים האחרונות, היו לנו ישיבות ברציפות - שם החכמה מקדם קדמתא"

התבטא רבי חיים מפרידבורג זצ"ל (אחי המהר"ל מפרג). ישנן נגינות שהן על גבול הדאורייתא, ואנחנו הרי מחפשים לעשות כל מצווה הכי "אויסגעהאלטן". בזמן ההדלקה של נר חנוכה רוצים לצאת את ידי כל השיטות, ושם הרי מדובר בעניין דק של דרבנן, אבל לגבי הניגון מדובר בדבר שממוקם בגבול הדאורייתא".

"ברוך השם שיש היום יהודי בשם רבי בנימין שלמה המבורגר שמחזיר את השירה בתפילה" ציטוט זה הוא מפיו של הגאון הגדול רא"ל שטינמן שליט"א. האם הוא התכוון לניגונים אלו?

"מסרו לי את הדברים אך לא הייתי נוכח בשעת אמירתם, אני מניח שעיקר הכוונה הייתה על השתתת נושא אמירת הפיוטים באופן הנכון. מרן הגר"ש אלישיב שליט"א מאוד העלה על נס את נושא הניגונים. תחילה הוא שיבח את נושא הפיוטים, ואחר כך את נושא הניגונים. בסיומו של דבר אני אומר: (א) יש לנו מסורת עשירה שעשויה לעניין את כולם, כי המקור של כל האשכנזים הוא מאשכנז. (ב) בני אשכנז, יוצאי גרמניה, ראוי שינהגו כמנהג אבותיהם".



בשבוע שעבר, שבת מברכים תמוז שילבו בבתי הכנסת "האשכנזיים", ניגון של ימי בין המצרים. מדובר בניגון שאותו ינגנו ב"לכה דודי" בשלושת השבועות. גם לשבעה עשר בתמוז יש הנהגות משלו, את הסליחות אומרים בתוך חזרת הש"ץ.

הרב המבורגר: "בתפילה הכי חשובה

בשנה, בנעילה של יום הכיפורים מקיימים בכל העדות את המנהג הקדום, אומרים סליחות בתוך חזרת הש"ץ ולא חוששים להפסק - הווה אומר שלהלכה לא חששו להפסק".

"באמירת הסליחות גופא מקפידים מאוד לומר את הפסוקים שבין הסליחות, ויש גם ניגונים לכך. מישהו פרסם פעם מודעה בעיתון בשם "גדולי הפוסקים שליט"א" שיש להקפיד על אמירת פסוקים אלו, אבל העניין כבר נכתב מפורש בספר חסידים! בכל שלושת השבועות קיים בתפילת יום חול אלמנט מוזיקלי שמזכיר באיזו תקופה אתה נמצא. זה מקבל ביטוי בקטעים שונים בתפילה ובעיקר ב"ולירושלים עירך ברחמים תשוב". הרב המבורגר מדגים את הניגון, וקולו משתפך בערגה.

"הלכה דודיים של בין המצרים מנוגנים בדביקות דיגע ניגון, עם נימה של עצבות. וכן אומרים פיוטים מיוחדים. השבת הכי "מפחידה" הינה שבת חזון אשר מכונה אצלינו "א שווארצע שבת" (שבת שחורה). אצלנו מקפידים על ההלכה שמובאת ברמ"א שבשבת חזון לובשים בגדי חול. בישיבות בעקבות הגר"א, ובציבור החסידי בעקבות הבעש"ט והאר"י, נוהגים ללבוש בגדי שבת אך אנו נוהגים כמנהג העתיק".

"בתשעה באב אנו אומרים עשרים קינות נוספות. הקינות נאמרות אצלנו בניגונים מיוחדים. אנו לא אומרים קינות אלא מקוננים! באשכנז לא היו הקינות נתונות בידי הש"ץ אלא בידי המקוננים. קשה לזכור שישים ניגונים שונים לשישים הקינות, וכל אחד מקבל קינה אחרת לאמרה בקול. התפילה של תשעה באב הינה מורכבת ומיוחדת במינה. כאשר הייתה פרנקפורט בתפארתה, היה בבית הכנסת המרכזי שלה מבחר גדול של מקוננים והכול נאמר בצורה מאוד מרשימה.

אמירת קינות באופן כזה לא אורכת זמן רב?
"לא הרבה יותר זמן. מה שברור שהזמן בצורה הזו עובר הרבה יותר מהר..."



קינה כ"ח בסדר הקינות (ה'אשכנזי)! בנוסח ליטא-פולין היא קינה ל"א) פותחת במילים "אש תוקד בקרבי". קינה זו מורכבת משני סוגי משפטים. המשפט הראשון מתאר בערגה את רוממות עם ישראל "בצאתי ממצרים", והמשפט הבא ממחיש את מצבו השפל והירוד "בצאתי מירושלים". ניגון אחד בקינה זו כלל לא מביע את תוכנו. הרב המבורגר מדגים את הניגון שנהוג אצלם.

בבית העלמין
בפרנקפורט.
מדובר בשטח
ענק באורך של
רחוב. אין טעם
להתפלל בקצה
אחד של בית
החיים, בעוד
הציונים
ממוקמים בקצה
השני



טעמי המקרא.
כתב יד מלפני 500 שנה

אחד מאנשי הח"ק דק"ק עדת ישורון בפרנקפורט לפני השואה. אחרי השואה הוא ביקר בבית הקברות, ונוכח לראות את ההרס שהנאצים הותירו במקום. מכיוון שהוא שהכיר את המקום עוד לפני השואה, הוא שרטט את מיקום הקברים. המפה שלו היא לא מדויקת, אך היא בהחלט נותנת אינדיקציה.

"מלבד זאת גילינו חוברת של חוקר גרמני אשר ביקר בבית החיים שמונה שנים לפני השואה והוא צילם שם. עדיין לא סיימנו את המלאכה אך אנו מקווים שבאמצעות הצלבת שני מקורות המידע המרכזיים עם התמונות שצולמו לפני ההרס, נוכל להצביע על מיקום הציונים הקדושים ביתר דיוק.

במקרה שכזה תשיבו את המצבות למיקומם המקורי?

"רק אם נגיע למידע ברמת סבירות מוחלטת, וכמובן בהתייעצות עם פוסקים ומומחים לדבר אבל אנחנו עדיין רחוקים מאוד מרמה זו. מדובר בשטח ענק באורך של רחוב. אין טעם להתפלל בקצה אחד של בית החיים, בעוד הציונים ממוקמים בקצה השני. אך גם אם נגיע לאזור משוער ולא ממש מדויק זה גם ייטיב עם אלו שפוקדים את המקום."

דהו הוציא ובהם הוא מבטל מנהג אשכנז קדום.

הרב המבורגר: "סיפרתי זאת לידידי הרב שלמה הופמן, אמרתי לו שאין לי חשק לרדת לרמה של השמצה באמצעות עלונים. הוא השיב: אז בוא נגיב באמצעות ספר מכובד". וכך החל להתגלגל הרעיון שהפך לספר מקיף לתורת חכמי אשכנז, אורחותיהם ומנהגיהם, בשילוב מסורות וזיכרונות, מחקרים וסקירות. הספר יופיע בס"ד מידי שנה בשנה. למרות שהדחף להוצאת הספר היה פולמוסי, הספר שיצא רחוק מסגנון זה והתוצאה מרשימה ביותר. מעתה ואילך יהווה הספר במה מרכזית לתורת ארץ אשכנז.

כמיטב המסורת "הייקית", מופיע הספר באופן מושלם הן מבחינת התוכן, צורת הגשת הדברים, והן מבחינה אסתטית ועיצובית. הרב המבורגר מטיל את כל "האחריות" על כתפי הרב הופמן: "הוא עשה הכול מהמסד ועד הטפחות. הוא תלמיד חכם בעל ידע היסטורי וחוש אסטטי מפותח ביותר. הוא עשה את הכול וברוב צניעותו אפילו לא הכניס מאמר משלו".

המדורים המגוונים שבספר ממחישים ש"אשכנז" זה לא רק "מנהגים". אשכנז היא יהדות תוססת כאשר בראש ובראשונה עומדת "התורה". במדור "רבותינו שבאשכנז" נקבצו מתורתם של חכמי אשכנז לדורותיהם. במדור "הלכה ותוספות" מובאים חבורות ושיעורים בנוסח ישיבת. מדור "עלי הגיון" אגדת ודרשנות. מדור "תורת אמך" - מנהגים. מדור "תקרב רינתי" - תפילה ופיוטים. מדור "בינת דורות" - היסטוריה. מגוון המדורים מעניקים מבט "פנוראמי" על תורת ארץ אשכנז.

מה יהיה ב"ספר השנה" הבא?

הרב יוסף שלמה מאיר, מעורכי הספר: "לצד מגוון דברי התורה שיפורסמו בספר, אנו מתכוונים לפרסם תגלית בקשר לבית החיים בפרנקפורט. לאחרונה "גילו" רבים את בית החיים בפרנקפורט. הנאצים הרסו את רוב בית הקברות אך נותרו מצבותיהם של הפני יהושע, השב יעקב רבי אברהם ברודא, ההפלאה ובנו המחנה לוי, רבי נתן אדלר ועוד. אנשים שפוקדים את בית החיים נעמדים מול המצבות ומתפללים. למעשה יש לדעת שבית החיים נהרס כמעט כולו, בדרך פלא ניצלו מצבותיהם של מספר רבנים ומצבות אלו הועמדו יחדיו שלא במקום חלקת הקבר. דהיינו מי שמתפלל מול המצבות לא מתפלל מול ציוני הקודש".

"כיצד אם כן ניתן לדעת היכן הם הציונים? ובכן, יהודי בשם ר' זאב לנג היה

בחלק הראשון מתמלא הלב בגעגועים ל"בצאתי ממצרים" ובחלק השני הוא מתנפץ לרסיסים "בצאתי מירושלים".

הרב המבורגר: "שירה אינה יכולה להיאמר ללא ניגון. אצל הקדמונים כל התפילה היתה שירה, והפיוט היה שירה שבשירה. מלבד זאת, הקינות חוברו באופן כזה שהציבור "עונה" לחזן בחלקים מסוימים. היום חוזרים על כל מה שהחזן אומר, אך ביסודו המנהג היה שונה".

"נתייחס לדוגמא ל"לכה דודי". בעקרון החזן היה צריך לומר "שמור וזכור" והציבור רק עונה באמירת "לכה דודי" - ללא אמירת שמור וזכור. דבר זה מסביר מדוע הציבור כיום אומר את הפסקאות לפני החזן, משום שבמקור הציבור רק ענה לחזן ב"לכה דודי", אבל רצו להספיק לומר גם את מה שהחזן אומר, ולפיכך נאלצו לומר זאת לפניו ובמהירות".



כאשר עלו יהודי גרמניה ארצה הם הקימו מספר בתי כנסת בנוסח אשכנז, אך רובם הפכו במשך הזמן לבתי כנסת רגילים. בבית כנסת בכני ברק נהגו באמירת קידוש בליל שבת על היין בבית הכנסת, כאשר קמו על המנהג עוררין, הכריע מרן החזן איש זצוק"ל לקיים את המנהג!

הרב המבורגר: "כאותו בית כנסת לא אמרו 'ברוך שמיא'. לימים התפלל שם רב זקן שמחה במתפללים שחייבים לומר בריך שמיא. אף אחד לא בדק האם סתם כך לא אומרים בריך שמיא, או שזהו המנהג. הכול נמחק, התמסמס! אף אחד לא קם וצעק: רגע; יש לנו מסורת של אלפיים שנה!"

בשנים האחרונות הוקמו מנינים בנוסח "אשכנז", בכני ברק, ירושלים, קרית ספר, ביתר ואלעד. מאות מבני אשכנז הצטרפו לקהילות באופן פעיל. מלבדם קיימים אלפי צאצאי גולת אשכנז שמזדהים עם הרעיון ושואבים ממורשתם מלוא כפיים - למרות שהם לא קיבלו על עצמם את כל המנהגים. מה החלום שלך?

"שאשכנז תחזור לתפארתה. פירוש: שלא תהיה בושה להיות "ייקע". שתורתם של רבותינו תיושם לא רק כ"קנייטש" בלימוד אלא כ"תורת חיים". שה"ייקעס" יחזרו למה שהם באמת צריכים להיות".



כדי לממש את החלום החל "מכון מורשת אשכנז" להוציא לאור "ספר שנה" לתורתם של חכמי אשכנז. הספר נקרא "ירושנתו" והוא מדהים בשלמותו. הדחף הראשון להוצאת הספר היו עלונים שמאן